

Zabudnutá história

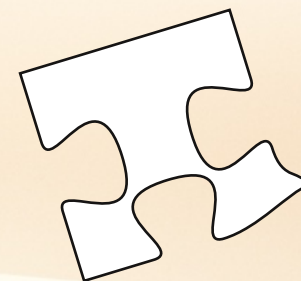
Kedy šiel spisovateľ
do Štrby?

Jaroslav Hašek

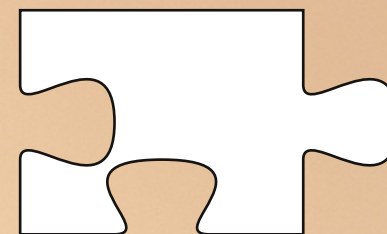
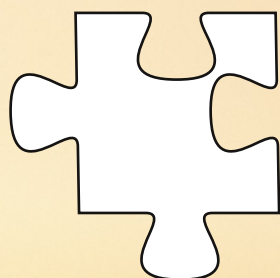
Neštěstí
v Tatrách

(1911)

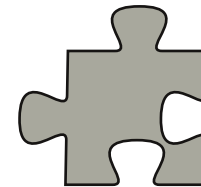

ZNÁME OSOBNOSTI A ŠTRBA

1. JAROSLAV HAŠEK

Jaroslav Hašek a jeho cesta cez Štrbu na Kráľovu hoľu.

Slnčné lúče ani nepreliezli cez smreký do stanice a už bolo horúco. Z ranného vlaku od Miklóša vystúpilo niekoľko výletníkov. Prednosta a výpravca v jednej osobe Juraj Sokol si podozrievavo premeriaval mladého tuláka. Ten urobil niekoľko hojdavých krokov ku obci, ale zrazu sa otočil a po maďarsky Juraja požiadal o žuvací tabak.

Juraj pokrčil plecami, siahol do zásob vo vrecku a opýtal sa: „Prepáčte, mladý pán! Idete do Štrby?“

„Mal by som?“ odpovedal tulák a jeho guľatá tvár sa šibalsky zaškerila.

Juraj mal na seba zlosť, že sa spýtal ako chalan. Navyše si spomenul na županský prípis o pohybu podozrivých osôb a dostal zlosť aj na maďarskú vrchnosť.

Tým tulákom bol mladý Jaroslav Hašek. Dodnes sa v obci Liptovská Teplička traďuje jedna dávna história. Podľa nej niekedy počiatkom minulého storočia spisovateľ Hašek vystúpil z vlaku v dnešnej obci Tatranská Štrba a cez Štrbu sa vydal pešo na Kráľovu Hoľu. Na nocľah zastavil v Liptovskej Tepličke, tam sa v krčme pobratil s miestnymi a prespal u vdovy, u ktorej našiel pochopenie, aké osamelý charizmatiký tulák len môže dostať. Jeden, dva dni ostal a potom pokračoval na Kráľovu Hoľu.

Nie je to len legenda alebo odraz skutočnosti po dlhom čase? A kedy k tejto anabáze vôbec mohlo dôjsť?

Jaroslav Hašek z prostredia Tatier napísal niekoľko poviedok. V poviedke Nešťestí v Tatrách popisuje štýlom „humoresky“ fiktívne spory na Štrbskom Plese. Je takmer isté, že Štrbský chotár navštívil, vrátane Štrbského Plesa. O Haškových cestách na Slovensko sú aj dôkazy v korešpondencii s jeho blízkymi.

Štrbská vlaková stanica okolo roku 1903

Štrbské Pleso na počiatku XX. storočia

V rokoch 1900-1901 ale necestoval na Slovensko sám. Na prázdninových cestách ho sprevádzali v roku 1900 mladší brat Bohuslav a Ján Čulen – syn slovenských vlastencov z Brodského. Druhý rok sa pridali na kus cesty Ivan Porubský, Viktor Janota a Milan Kulíšek. V tom čase bol Jaroslav stále študentom Obchodnej akadémie. A v slušnom odeve - a s malým vreckovým - on aj kamaráti žiadali o nocľahy na farách a školách. Žiaden osamelý tulák, tak ako naň sprostredkovane spomínajú v Tepličke.

V roku 1902 ukončuje Jaroslav Hašek obchodnú akadémiu a absolvuje s kamarátmi, už bez brata Bohuslava, tretiu a poslednú prázdninovú cestu na Slovensko. Už nie je korektným študentom. Na Slovensko, ktoré má v srdci, prichádza slobodomyselný fejtonista a začínajúci spisovateľ. Hľadá sám seba i svoju filozofiu pre umeleckú tvorbu. Toto je prvá skutočne tulácka cesta. Chápe, že miestny rázovitý človek sa cudziemu do nitky neotvorí. Naberá na seba mimikry – uveriteľnosť núdznym zovňajškom. Znalosť jazykov a miestnych pomerov mu otvárajú dvere, aj srdcia ľudí, ktoré by inému cudzincovi zostali zakázané.

Tretia cesta je celkovo voľnejšia. Zažíva milostné vzplanutie v myjavských Kopaniciach. Vystupuje na Ďumbier, prejde Spiš, plánuje jesennú cestu do Turecka. Dokonca vystupuje na Kráľovu Hoľu (poviedka Ovce v žinčici.). Avšak ide od Telgártu a v spoločnosti miestneho farára, takže to povahou popiera nami už spomínanú historku.

V ktorom roku vlastne prišiel spisovateľ a autor Dobrého vojaka Švejka do Štrby? Horúcim kandidátom je nasledujúci rok. Jaroslav Hašek, už zamestnanec banky Slávie v Prahe, v roku 1903 počúvne letné vábenie svojho druhého domova, uteká z úradníckeho miesta a opäť sa túla. Putovanie Jaroslava Haška údajne začína na Balkáne, ale na sklonku leta sa podľa dochovaných listov vracia cez Tisu na Slovensko. Prechádza Tatry a pokračuje do Poľska. Mnoho dôkazov o celej tejto ceste nie je a nebyť policajného protokolu zo zatknutia pre potulku v Krakove, letné dobrodružstvo by sa podobalo mýtu cesty Jaroslava Haška cez Štrbu na Kráľovu Hoľu.

Historické potvrdenie nejestvuje, zostáva logický predpoklad a viera, že onoho roku skutočne prešiel ústne tradovanú trasu na Kráľovu Hoľu, možno prehodil pár slov s richtárom zo Štrby alebo s niekým z vašich prastarých rodičov. On bol taký. Mal rád aj obyčajných ľudí a tento kraj nazýval svojím druhým domovom aj po rokoch, kedy už mu nohy neslúžili tak ako v roku 1903.

pant

Zdroj (*):

* záznam legendy 2008 Liptovská Teplička

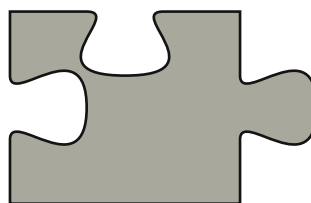
* Radko Pytlík: Zpráva o Jaroslavu Haškovi (Toulavé house) 1982

Panorama

* História Štrbského Plesa 2017

* Wikipedia:

https://cs.wikisource.org/wiki/Autor:Jaroslav_Hašek

*Cesty Jaroslava Haška na Slovensko

(literárna reflexia slovenskej tematiky v prózach autora)

*Bc. Róbert Ďurovič

*Ovce v žinčici (1902) Jaroslav Hašek

*Nešťestí v Tatrách (1911) Jaroslav Hašek

Jaroslav Hašek Neštěstí v Tatrách (1911)

Dodnes ještě není rozhodnuto, komu patří vlastně Štrbské pleso v Tatrách. Zdá se, že to nepadá na váhu, neboť přírodní krásy jsou jaksi mezinárodní a užitek ze Štrbského plesa, toho čarokrásného jezera v Tatranské dolině, mají mezinárodní hoteliéři, kteří dřou turisty. Spor jest veden o tom, zdali patří Haliči, či Uhrám. Obydlené chaty jsou kolem jezera. Na severní straně platí daň do Haliče, na jižní platí daně Uhrám. Jezero nenese užitku. Mohlo klidně ležet mezi oběma královstvími a vítr by stejně klidně čechral jeho modrou hladinu, ale tu vzpomněli si zřízenci panství hraběte Potockého, že budou lovit ve Štrbském plese ryby. Nešťastnou náhodou uherská četnická hlídka nadávající na obtížnou pochůzku v krajině tak hornaté osvěžovala se v chladných vlnách jezera. Četníci zuli si boty a úřední své nohy dali líbat hravým vlnkám plesa Štrbského, které vyznačeno na uherských mapách zkomoleně názvem: „Čorba tó.“

A viděli zřízence panství hraběte Potockého zcela rozšafně lovit jezerní pstruhy, kteří jsou větší a chutnější než pstruzi z horských pramenů. Není známo, zdali též nějaké pstruhy žádali na zřízencích hraběte Potockého, jen tolik se zjistilo, že se potom střílelo a že uherské královské úřady vydaly prohlášení, že Štrbské pleso patří Uhrám.

Zcela dle římského práva o získání državy. Kde staří Římané zarazili meč do země, náleželo to Římu. Zde stačilo, když uherská četnická hlídka strčila si nohy do jezera.

Od té doby projížděli se četníci uherští po Štrbském plese a nedívali se jako turisté, jak se Tatry zrcadlí na modrých plochách vod. Lovili si pstruhy sami a čtvrt hodiny od plesa zřídili si něco velmi pěkného. Jakousi chatrč a kolem ní zásoby vyschlé kosodřeviny. A uvnitř bylo ohniště a kotlík, kde pekli si pstruhy. Měli tam také láhve borovičky. Jednoho dne, kde se vzali, tu se vzali, přitáhli až odněkud z polské strany od Zakopaného či až do Magury góralé, horáci s holemi se sekyrkou a s ručnicemi pytláckými a obklíčili zcela tiše bez všech vášnivých projevů provisorní uherské četnické stanoviště za Štrbským plesem a vyzvali je klidně, aby odtud odtáhli na věčné časy, že pleso patří goralům a góralé že patří Haliči.

Mohlo to ještě dopadnout poměrně dobře, kdyby četníci počtem čtyři nebyli vyjednávali o čestný odchod v plné zbrani i se zásobami lahví borovičky, které si nastrkali do pláští.

Tatranští góralé nejsou žádní andělové, což sami doznávají, a zmínka o tom, že by nezískali ani četnické manlicherovky, ani jejich blůzy, ani pláště, a konečně ani borovičky od Poprádu, je rozzuřila.

Ze čtyř četníků vrátil se do Poprádu na četnické velitelství jen jeden, kterému se podařilo utéct, než ho svlékli úplně, ten měl na sobě služební blůzu a košili.

Ostatní se vrátili tak, jak bůh stvořil Maďary, celí uděšení a zsinalí.

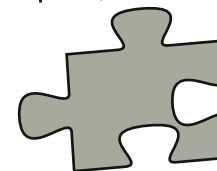
Nato následovalo, že četníci přepadli jednu salaš nad Štrbským plesem a posekali salašníka a chtěli provést nějaké měření, s kterého sešlo, poněvadž na ně s protějšího vrchu stříleli.

Od té doby spory neutuchly a faktum je, že nesmí se nikdo objevit na Štrbském plese, kdo by měl nějaký aparát podobný něčemu, v čem by viděli góralé přístroj na měření.

Ztýrali jednou ku příkladu jednoho anglického turistu, který nesl s sebou do Tater nějaký cestovní patentní samovar.

A lepší poměry nebyly ani na straně uherské. V údolí Poprádu pod Lomnickým štítem, kam se ty spory přenesly, rozehnali sedláci v horách nějakou komisi, chtějící vyšetřit tyto spory.

A situace nijak nebyla utěšenou a tím méně, když konečně zevrubným vyšetřením zeměpisným se zjistilo, že i Lomnický štít a pásmo kosodřeviny pod ním na straně jižní patří Haliči. Za těchto okolností přihodila se inženýru Wiśńowskému z Krakova tato příhoda.

Patřil mezi lidi, kteří lezou v prázdné chvíli po horách. Když jsem s ním posledně tenkrát mluvil, pravil, že před svou smrtí rád by vylezl na Lomnický štít... A to se mu též jako muži, který vždy držel slovo, skutečně podařilo.

Lezl tam s ním nahoru od Štrbského plesa jeden cizí turista odněkud od królewstva, nikoliv tedy z „Galicijny“, dr. Gróbla.

Shledáme, že byl to obětavý muž. Vypravoval také, že pan inženýr Wiśńowski byl po celé cestě velice veselý a že mu pod samotným Lomnickým štítem ve výši 2200 m vyprávěl nějakou anekdotu, kterou však on, dr. Gróbla, již zapomněl pro vzrušující události, které potom následovaly.

Na Lomnickém štítě, na který se šťastně vydrápali, vykládal mu, přivázav se ke skalisku na provaz, a vyzvav ho, aby též tak učinil, aby nespádl, jinou anekdotu, kterou též ovšem dr. Gróbla již zapomněl.

Když pak sestupovali dolů a byli asi 20 metrů nad hustým lesíkem kosodřeviny, tu pan inženýr chtěl vyprávět novou anekdotu, ale sklouzl při ní a spádl dolů.

Udalo se to tak rychle, že neměl dr. Gróbla času ho zachytit, aby doposlechl anekdotu, a vzpamatoval se teprv, když zezdola z kosodřeviny ozval se hlas pana inženýra: „Haló, pane kolego, já jsem živ.“

Dalším voláním bylo zjištěno, že pan inženýr Wiśńowski jest zdrav až na malé oděrky a na to, že jak padal do kosodřeviny, byly na něm roztrhány šaty, že však jest zaklíněn do spleti kosodřeviny a že se nemůže hnout. Že jest třeba doběhnout pro pomoc.

Dr Gróbla běžel tedy s vrchu dolů, a poněvadž se s té strany, kde byly propasti, k němu naprosto nemohl dostat, přiběhl na Štrbské pleso do uherské četnické stanice, kde byl odkázán, aby co nejdříve, poněvadž rychlá pomoc jest nezbytnou, doběhl na uherské četnické velitelství do Poprádu. Najal tedy vůz a pozdě večer přijel do Poprádu, kde mu na četnickém velitelství řekli, že už je pozdě, poněvadž velitel četníků je u večeře, a bez jeho rozkazu že se nemůže nic dělat.

Jinak se k němu chovali roztomile, ba velmi roztomile, ale on tím sám byl vinen, že ho nakonec zavřeli do separace, poněvadž mluvil neustále o samé rychlé pomoci a chtěl tím obtěžovat i četnického král. uher. velitele u večeře.

Když ho všoupli za okované dveře, křičel: „Co jest to?“

S roztomilým úsměvem volali za ním četníci, že to znamená „Éjeli szállást“, t. j. nocleh.

Byl tam také doopravdy i do rána, a když kolem desáté hodiny ranní přišel četnický velitel, ujistil ho, že opravdu se nedalo prozatím nic dělat.

„Hleďte,“ pravil, „bylo by to úplně zbytečné. Váš přítel v kosodřevině nezmrzne, neboť noci máme neobyčejně teplé. Nyní se zařídí rychlá pomocná výprava, když víte, kam asi spádl.“ Dal si přinést mapu okolí, a když mu dr. Gróbla ukázal, kde se neštěstí přihodilo, vstal četnický velitel a řekl ledově: „Doopravdy se však nedá nic dělat. Váš přítel spádl na polskou stranu, neboť ještě ten kousek kosodřevinového háje patří Haliči. Kdyby byl spádl o 30 metrů dál, byl by spádl na uherskou stranu a pak ...,“ položil si ruku na srdce, „pak bychom mu už vyrazili na pomoc a vy, příteli, uděláte nejlépe, když nebudete protestovat, když vás teď povedou za obvod našeho magyarkiraly města Poprádu.“ Odpůldne byl dr. Gróbla zas na Štrbě a povozem po Viktorině silnici dorazil do Zakopaného, kde bylo zjištěno na četnické stanici, že doopravdy inženýr Wiśńowski je v kosodřevině na polské straně. Záchránná výprava byla do večera sestavena a vyrazila ze Zakopaného.

Druhý den odpůldne dorazila na místo neštěstí.

V kosodřevině našli nějaké hadry a klobouk a něco, co se podobalo aspoň částečně botám.

Vůdce výpravy goral Kárala, starý zkušený muž, když podíval se na zem kolem, smekl čapku z ovčí kůže, sáhl si na pobitý pás a klekl na zem, při čemž se pokřižoval: „Pomodleme se hoši, tady byl medvěd ...“

Když dr. Gróbla vypravuje o té své příhodě, jest zřejmě rozechvřen a nakonec zakoktá lítostivě:

„A tu třetí anekdotu nedokončil...“

